

TAG PÅ FORUNDRINGS- TUR

og styrk børns
æstetiske oplevelser
i børnehaven

TAG PÅ FORUNDRINGSTUR

og styrk børns æstetiske oplevelser i børnehaven

Hæftet, som du sidder med nu, er en kort indføring i materialet og i at understøtte en æstetisk praksis i børnehaven. Ud over hæftet indeholder materialet også nogle forundringsture, et forundringskort og brikker, som I kan bruge til at tage på opdagelse sammen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

- Styrk børns æstetiske oplevelser.....S. 3
- Tag på forundringstur med et æstetisk blik.....S. 4
- Hvad er æstetik?.....S. 6
- 7 gode grunde til at understøtte børns æstetiske oplevelser.....S. 8
- 5 gode greb til legende æstetiske processer.....S. 10

FORSK
NINGENS
DØGN

UCN

VIDENSKAB.DK

© 2024, Forskningens Døgn, Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Forfattere: Hanne Kusk og Pia Vinther Dyrby. Collage og grafik: Klara Espersen. Tryk: Stibo Complete, Storm Textil.

ISBN: 978-87-94128-91-9

Materialet er udviklet i et tæt samarbejde mellem Hanne Kusk, der er forsker i kunstpædagogik, lektor ved pædagoguddannelsen UCN og idémager, Klara Espersen, der er collagekunstner og Pia Vinther Dyrby, projektkonsulent hos Videnskab.dk. Tak til lydkunstner Kim Sandra Rask, der har forfattet lydturene, og tak for sparring til Kulturprinsen - Udviklingscenter for børne- og ungekultur, og dagtilbuddene; Spurvehuset i Viborg Kommune og Studsgården i Københavns Kommune.

Materialet indeholder

FORUNDRINGSTURE

Turene er konkrete idéer til at gå på opdagelse med et æstetisk blik og lade sig forundre og inspirere. Der er ture inden for tre temaer: *natur*, *skulptur* og *lyd*.

FORUNDRINGSKORT

Kortet illustrerer et landskab, en rute og tre poster og understøtter en legende ramme for jeres ture og oplevelser. Kortet lægger op til nysgerrighed og forundring og bruges sammen med turforslagene til at gå på opdagelse.

BRIKKER TIL POSTERNE

De runde brikker er små illustrationer, som børnene og jer voksne kan sætte på de tre poster på kortet. De passer til turbeskrivelserne og kan bruges til at tale om oplevelserne på turen.

I kan printe
materialet på
FORSK.DK

STYRK BØRNS ÆSTETISKE OPLEVELSER

Tag på forundringstur

Her får I et forundringskort i hånden, som I sammen med en række turforslag kan bruge til at lade jer forundre og inspirere sammen med børnene. Forundringskortet er samtidig et kunstværk, som inviterer jer som pædagogisk personale til at tage de 3-6-årige børn med på opdagelse i jeres nærmiljø. På turene kan I udforske, hvordan I kan farve med naturens materialer, bruge jeres kroppe til at opleve en skulptur eller lytte til lyde og toner og skabe jeres egne musikinstrumenter. Ligesom forskere, der forsker i verden omkring sig, kan børnene her drage nysgerrigt ud i verden for at udforske og undersøge og gøre sig nye erfaringer og erkendelser. Som pædagogisk personale kan I understøtte børns undren ved at være lydhøre og åbne over for de indspil, børnene kommer med. Turene styrker børnenes æstetiske oplevelser og erfaringer på en legende og sanselig måde.

Du kan læse mere om materialet på side 4-5.

Hvad er æstetisk praksis?

Æstetik knytter sig både til kunst og sanselighed, og med et æstetisk blik udforsker vi verden gennem sanser og følelser. En æstetisk praksis er børns møde med æstetiske formsprog som f.eks. teater eller musik og deltagelse i æstetiske processer, hvor børnene selv kan udforske, eksperimentere, skabe og lytte. Med dette materiale låner vi fra kunstarter som musik, billedkunst, teater og så videre, når vi leger og undersøger vores omgivelser. På den måde får børnene erfaringer med æstetiske processer. Arbejdet med børns æstetiske oplevelser knytter sig til den styrkede pædagogiske læreplan og særligt læreplanstemaet: *Kultur, æstetik og fællesskab*.

Du kan læse mere om æstetik på side 6-7.

Æstetisk praksis gavner børnene

Forskning viser, at det gavner børn på flere måder at indgå i æstetiske praksisser. Når børn møder kunst og indgår i æstetiske processer, udvikler de f.eks. deres fantasi og forestillingsevne. Det æstetiske sprog giver også børnene mulighed for at bearbejde og kommunikere følelser, tanker og oplevelser og få indsigt i andres. Og så giver det trivsel, glæde og livslyst, når børn deltager i legende æstetiske processer, fordi det er sjovt og meningsfuldt.

Det kan du læse mere om på side 8-9.

Videnskabsfestivalen Forskningens Døgn

Afsenderen af materialet er Uddannelses- og Forskningsministeriet, som hvert år afholder videnskabsfestivalen *Forskningens Døgn*. Formålet med festivalen er blandt andet at hylde forskningens grundlæggende element af nysgerrighed. Børn er som forskere gode til at undre sig og være nysgerrige i forhold til den verden, der omgiver dem. Materialet her er baseret på nyere forskning i kunstpædagogik og legende æstetiske processer, der tager udgangspunkt i børns nysgerrighed og glæde ved at undersøge, udforske og eksperimentere. Materialet er udviklet af det populærvidenskabelige medie Videnskab.dk i tæt samarbejde med Hanne Kusk, som er lektor ved pædagoguddannelsen UCN og ph.d. i kunstpædagogik.

God Forundringstur!

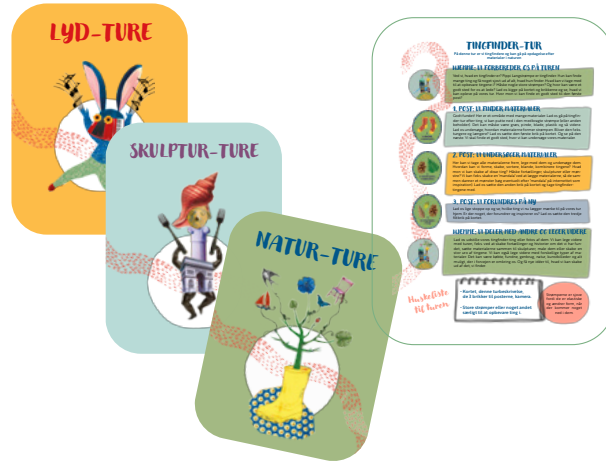

Tag på forundringstur med et æstetisk blik

Brug materialet her til at tage på en sansende opdagelsesrejse i jeres nærmiljø. Materialet er udformet som ture, fordi det er med til at understøtte en tilgang, hvor æstetiske processer kan foregå udendørs og i bevægelse. Kernen er at være opdagelsesrejsende i jeres udendørsomgivelser og at lege, eksperimentere, og skabe med udgangspunkt i det, I opdager på turen.

Materialet består af et KORT, der lægger op til nysgerrighed og forundring, en række FORSLAG TIL TURE og nogle BRIKKER, som børn og jer voksne kan sætte på kortet undervejs på turen.

BRUG TURENE TIL AT GÅ PÅ OPDAGELSE

Forundringsturene giver idéer til ture i jeres nærmiljø, hvor I kan gå på opdagelse med et æstetisk blik og lade jer forundre og inspirere.

Der er ture inden for tre temaer: skulptur-ture, natur-ture og lyd-ture. Så I kan både tage på ture med forskelligt fokus og fordybe jer i et emne sammen med børnene.

Hver tur giver både idéer til, hvad I kan foretage jer undervejs og inspiration til at arbejde videre hjemme i børnehaven. Alle turene er bygget op, så de passer til de tre poster på kortet.

BRUG KORTET SOM EN LEGENDE RAMME FOR JERES TUR

Forundringskortet illustrerer på legende vis et landskab og en rute med tre poster og lægger op til fælles forundring og nysgerrighed. Kortet understøtter en legende ramme for jeres ture og oplevelser.

De tre steder, der er markeret på kortet, fungerer som poster, hvor I kan gøre et stop og lade jer inspirere af turbeskrivelserne til at gå på opdagelse.

Ruten på kortet både begynder og slutter i børnehaven. I praksis bestemmer I selv ruten, og hvor posterne skal være placeret, så det passer til jeres nærmiljø og jeres børnegruppe.

BRUG BRIKKERNE TIL AT SKABE JERES TUR SAMMEN

Til hver tur hører tre brikker, som børn og voksne kan sætte på de tre poster på kortet. Brikkerne er små illustrationer, som passer til turbeskrivelserne.

De giver børn og voksne mulighed for at tale om turen, både inden I tager afsted og undervejs, og på den måde skabe turen sammen.

Brikkerne kan sættes på kortet, når I har syet de tre medfølgende knapper på. I kan også skabe jeres egne brikker og f.eks. hænge fotos, tegninger eller andet på kortet, som passer til jeres ture.

Kortet kan I både hænge op i børnehaven som et kunstværk og tage med på tur.

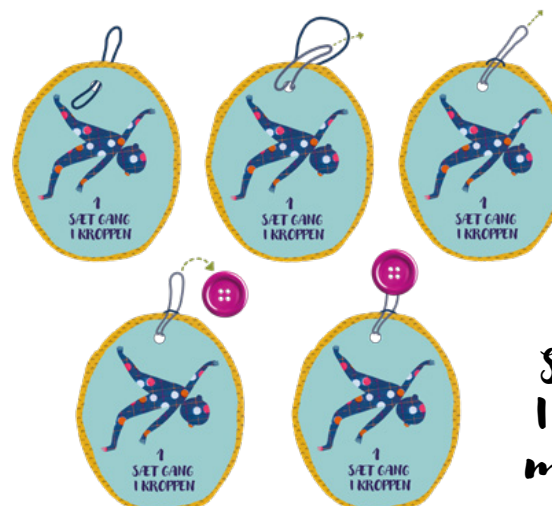
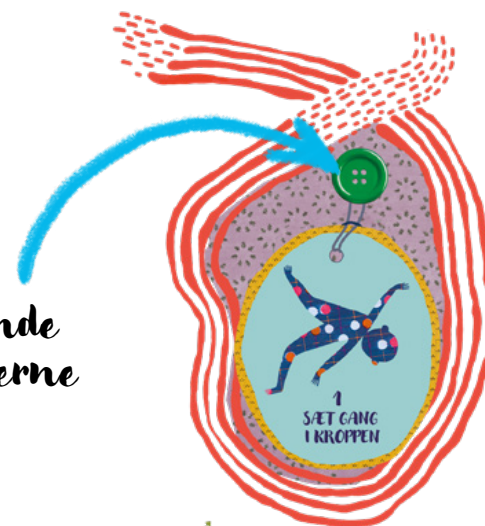
I kan bruge kortet, inden I tager afsted, til at tale med børnene om, hvad der skal ske og sammen skabe turen. I kan også bruge kortet undervejs, til at tale om og finde næste post på turen. Og I kan hænge kortet op, når I kommer hjem igen, så I kan genkalde jer turen og dele jeres oplevelser med andre børn, pædagogisk personale og forældre.

Skab jeres kunstværk

I er med til at forme kunstværket ved at sy knapper på kortet og klippe brikkerne ud. Kunstværket er hele tiden i forandring, efterhånden som brikkerne udskiftes, og nye oplevelser opstår. I kan også skabe jeres egne ture og brikker.

Sy de medfølgende knapper ved posterne på kortet

Sådan sætter I brikkerne på med en elastik

HVAD ER ÆSTETIK?

Ordet æstetik kommer fra græsk, *aisthetikos*, som betyder fornemmelse, sans, følelse. Med afsæt i det æstetiske udforsker vi verden gennem sanselighed med krop, sanser og følelser. Æstetik knytter sig også til kunstarter som f.eks. musik, billedkunst, teater og dans.

En æstetisk praksis i dagtilbud understøtter børns erfaringer med æstetik gennem mødet med kunst, deltagelse i æstetiske processer og æstetiske oplevelser i hverdagen.

Det er en vigtig del af den styrkede pædagogiske læreplan at arbejde med æstetik, og det er særligt beskrevet i læreplanstemaet *Kultur, æstetik og fællesskab*.

ÆSTETIK KNYTTER SIG TIL KUNST, SANSELIGHED OG ERFARINGER

Æstetik knytter sig til sansemæssige oplevelser og erfaringer og til kunstarter som dans, musik, teater, billedkunst med mere.

En æstetisk praksis i dagtilbud giver børnene erfaringer med at være sansende, eksperimenterede, skabende og lydhøre.

Det kan være ved at opleve professionel kunst i teatre, på udstillinger eller til koncerter. Det kan være ved at låne fra kunstarterne, når vi leger og undersøger vores omgivelser f.eks. ved selv at danse, dramatisere, fortælle, synge og spille. Det kan også være, når vi spontant slår rytmer med pinde på kanten af sandkassen eller når vi oplever hverdagsfænomener, som f.eks. regndråber på et vindue, hvor vi er lydhøre over for de sanselige erfaringer, som oplevelsen aktiverer.

ÆSTETIK HANDLER BÅDE OM AT VÆRE LYDHØR OG SKABENDE

Æstetik handler både om at være lyd-
hør og skabende. Lydhørhed er karakte-
riseret ved det at være opmærksom, ind-
levende og lyttende. Det kan være i mødet
med naturen, kunst, mennesker og det, der
ellers er omkring os.

Det skabende er processer, hvor vi selv er
de udøvende i samspil med dem og det der
er omkring os. Det kan være selve eksperimen-
tet og processen, der er i fokus. Eller det
kan være, når vi skaber produkter og værker,
som kan vises frem til andre.

Erfaringer i æstetiske processer er både
knyttet til lydhørhed og det skabende.
Det handler om fordybelse og om at
opleve, afprøve og gøre sig nogle
erfaringer og erkendelser.

ÆSTETISK PRAKSIS KAN VÆRE BÅDE RAMMESAT, ÅBEN OG LEGENDE

Legende æstetiske processer handler om at invitere
til lystfyldte, magiske fælles processer, hvor der ofte
sættes en ramme ved hjælp af inspiration
og idéer.

Det er samtidig vigtigt med åbenhed
over for både kunst, børnenes idéer og
de muligheder, der viser sig, så processerne
kan udfolde sig på nye og spændende måder med
plads og tid til børnenes indspil.

7 GODE GRUNDE TIL AT UNDERSTØTTE BØRNS ÆSTETISKE OPLEVELSER

Forskning peger på, at børns deltagelse i en æstetisk praksis har en positiv betydning for deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det hænger sammen med, at en æstetisk praksis aktiverer følelser og sanser, at en sådan praksis er nysgerrig og legende, og at den giver anledning til nye indsigter og erkendelser. Sådan som det fremgår af læreplanstemaet *Kultur, æstetik og fællesskab*.

BØRN FÅR DELTAGELSESMULIGHEDER

I æstetiske processer er der mangfoldige måder at opleve og skabe på, hvilket kan styrke børns deltagelsesmuligheder. Børn kan deltage på deres individuelle måder og have en vigtig betydning i skabende fællesskaber. F.eks. ved at opleve at være den, der finder en løsning i en dramatisering, og at blive husket for det efterfølgende.

BØRN FÅR LIVSGLÆDE OG LIVSKRAFT

I æstetiske processer arbejdes ofte med noget, der pirrer børns nysgerrighed og opleves som sjovt. Samværet med andre foregår på en legende og fantasifuld måde. Og glæden ved at deltage, finde på og skabe næres. Det kan bidrage til trivsel, livsglæde og livslyst.

BØRN UDUKLER LYDHØRHED OG INDLEVELSE

Gennem æstetiske processer kan børn blive mere lydhøre over for verden omkring dem. Her får de mulighed for at opleve og afprøve forskellige måder at tænke og handle på. Det giver mulighed for indlevelse i andre og en lydhørhed for forskellige perspektiver.

BØRN FÅR STIMULERET SANSER OG NYSGERRIGHED

En æstetisk praksis giver børnene en måde at opleve og erfare på, som er sanselig, legende og drevet af nysgerrighed og opdagelseslyst. Ved at understøtte børnenes idéer og eksperimenteren inddrages også børnenes perspektiver.

BØRN UDUKLER ÆSTETISK FORMSPROG

Børns møde med kunstneriske formsprog giver dem mulighed for at udtrykke sig på forskellige måder og erfare, at udtryksformer er mangfoldige. F.eks. ved at synge i både dur og mol, dramatisere både stille og vildt eller at farve i både mørkt og lyst.

BØRN UDVIKLER FANTASI OG KREATIVITET

En æstetisk praksis understøtter børns fantasi, forestillingsevne og kreativitet. Gennem legende æstetiske processer får børnene mulighed for at forestille sig, eksperimentere med, udforske og afprøve forskellige idéer.

BØRN FÅR MULIGHED FOR AT BEARBEJDE OG KOMMUNIKERE FØLELSER, TANKER OG OPLEVELSER

Det æstetiske formsprog giver børn mulighed for at udtrykke og bearbejde deres følelser, tanker og oplevelser på andre måder end med ord. Ligesom kunst også kan udtrykke følelser på en måde, der gør, at børnene kan genkende og forstå følelsen hos sig selv og andre.

5 GODE GREB TIL LEGENDE ÆSTETISKE PROCESSER

- I også kan bruge på jeres forundringsture

Ved rammesætning af æstetiske processer er nøgleordene blandt andre tid, rum, inspiration, åbenhed og en legende tilgang.

SKAB TID OG PLADS TIL FORDYBELSE

Tid er grundlæggende for æstetiske processer. Sørg for, at der er tid til fordybelse før og efter en oplevelse som f.eks. en tur eller et teaterbesøg.

I kan også arbejde med æstetiske processer over dage, hvor I kan lade materiale stå fremme, så man kan gå til og fra. Skab også tid og plads til fordybelse i det, der opstår ved at gribe et indspil fra et barn eller fordybe jer i noget uventet, der viser sig på en tur eller i en proces.

SØRG FOR GOD INSPIRATION

Inspiration er grundlæggende for æstetiske processer. Sørg for god inspiration til børnene, gerne noget der også inspirerer jer selv, så det kan mærkes.

Inspirationen kan hentes fra børnenes egne idéer og interesser, fra kunstværker, fra kunstbaserede processer og fra det, der er omkring os. Inspiration kan indgå på forskellige måder. Det kan også være ved, at I skaber opmærksomhed på noget særligt, placerer en ting i rummet, spiller musik, måske på uventede steder, eller trækker noget magisk ud af ærmet.

Med forundringsturene kan I fordybe jer i de enkelte ture både før og efter oplevelsen. Og I kan fordybe jer gennem flere ture inden for samme tema.

Med forundringsturene kan I lade jer inspirere af jeres lokalområde og af kunstens verden. I kan også bruge kortet til at trække lidt magi ud af ærmet i form af en fælles opdagelsesrejse.

Åbenhed i æstetiske processer er både åbenhed over for kunst og omgivelser, og de muligheder der viser sig, som f.eks. de materialer vi finder.

Det er også åbenhed over for børnenes idéer og interesser, for deres indspil og måder at indgå på. Ofte har børnene idéer, vi voksne ikke kunne have forestillet os eller planlagt. Og der er mange måder at forme ler, synge en sang eller at dramatisere en løve på. Mangfoldighed og åbenhed er grundlæggende i æstetiske processer.

VÆR ÅBEN OVER FOR IDÉER OG MULIGHEDER

Med forundringsturene følger en åbenhed over for mangfoldige måder at arbejde med kunst på som f.eks. ved at bruge ture i nærmiljøet og de muligheder, der opstår som indgang til æstetiske processer. Med materialet inddrager I børnenes oplevelser og kan følge børnenes idéer og interesser.

LÆG OP TIL LEG, NYSGERRIGHED OG MAGI

Læg gerne op til nysgerrighed, magi og eventyr. En legende tilgang til æstetiske processer handler om at invitere på en legende måde til undersøgende, eksperimenterende, lyttende, magiske, sjove og alvorlige processer.

Det er godt at pirre nysgerrigheden, og der må gerne være overraskelser, finurligheder og fordybelse. Pædagogens mimik (som f.eks. opspærrede, spillende øjne), et åbent kropssprog og valg af ord har stor betydning i legende æstetiske processer.

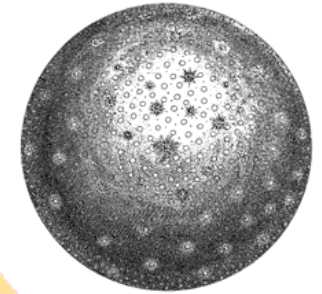
Lydhørhed er, når vi er lyttende, opmærksomme og indlevende i møder med kunst, natur og dem og det, der er omkring os. Vær selv lydhør, rummelig og nysgerrig over for børnenes idéer og indspil. Og giv alle en mulighed for at være med på deres måder, og vis, at selv små indspil fra børnene kan sætte noget i gang.

Sørg også for gode fysiske rammer indendørs og udenørs, hvor der er plads og rum til udfoldelse. F.eks. kræver drama- og musikaktiviteter ofte rummelighed i forhold til fysisk udfoldelse og lydniveau, mens andre processer måske kræver ro og uforstyrrelighed.

VÆR LYDHØR OG RUMMELIG

Med forundringsturene kan I arbejde med lydhørhed over for både kunst, naturen og hinanden, så børnene oplever selv at lytte og blive lyttet til. Nærmiljøet udvider også børnehavens plads til udfoldelse og udforskning.

LÆS MERE OM FORSKNING I EN ÆSTETISK PRAKSIS

Blomgren, H., Kusk, H., Sørensen, M.C. og Blume, M. (2023). Kultur, æstetik og kunst i dagtilbud. Samfundslitteratur.

Hammershøj, Lars Geer (2022). Legekunst: Leg, dannelse, kunst, og kultur i dagtilbud. Samfundslitteratur.

Danmarks Evalueringsinstitut og Børne- og Undervisningsministeriet (2019). Kultur, æstetik og fællesskab – viden og inspiration til at arbejde med læreplanstemaet i praksis.

Hansen, L. E. & Særkjær, C.O. (2023). Evaluering af LegeKunst. Center for Kulturevaluering.

Kusk, H. (2022). Skabende fællesskaber omkring materialer i: Lars Geer Hammershøj (red). Legekunst: Leg, dannelse, kunst, og kultur i dagtilbud. Samfundslitteratur.

Kusk, H. (2022). Kunstpædagogik med måske-universer. Tidsskriftet BUKS nr. 66.
<https://tidsskrift.dk/buks/article/view/133770/178838>

Kusk, H. (2022). En vårflue skaber med det, der er omkring den – en økocentrisk tilgang til æstetiske processer i børnehaver og vuggestuer. Tidsskriftet DRAMA. Vol. 58, no 2.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/drama.59.2.3>

Kusk, H. (2023). Legende relationer mellem kunst, pædagogik og æstetiske processer i dagtilbud. Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet.

